

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษากระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งในชุมชนบ้านท่าไทร หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้กำหนดวิธีการศึกษาวิจัย (Methodology) ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ขอบข่ายและประเด็นการศึกษา

ศึกษากลุ่มชุมชน ในชุมชนบ้านท่าไทร ในเขตเทศบาลตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยศึกษาถึง กระบวนการ ปัจจัยที่มีผล และปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชน ดังนี้

- 1.1 ศึกษากระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง คือ
 - 1.1.1 การจัดตั้งกลุ่ม
 - 1.1.2 ความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่ม
 - 1.1.3 สภาพแวดล้อมในการดำรงอยู่ของกลุ่ม
 - 1.1.4 ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
 - 1.1.5 การบริหารจัดการตลาด และทุน
 - 1.1.6 ผลประโยชน์ของกลุ่ม
- 1.2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่
 - 1.2.1 ปัจจัยภายใน คือ
 - 1) บทบาทของผู้นำกลุ่ม
 - 2) ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชุมชน
 - 3) สังคมและวัฒนธรรม
 - 4) ความคาดหวังในผลประโยชน์
 - 1.2.2 ปัจจัยภายนอก คือ
 - 1) การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ
 - 2) องค์กรพัฒนาเอกชน

- 1.3 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง คือ
 - 1.3.1 ด้านตัวผู้นำกลุ่ม
 - 1.3.2 ด้านตัวสมาชิกกลุ่ม
 - 1.3.3 ด้านเงินทุน

2. การเลือกพื้นที่

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มชุมชน คือ กลุ่มอาชีพตัดเย็บที่นอนเด็กในชุมชนบ้านท่าไทร หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง เนื่องจากที่ผ่านมาทางกลุ่มมีกระบวนการดำเนินงานที่ทำให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างต่อเนื่อง กลุ่มมีกิจกรรมที่สนองความต้องการของสมาชิก การตัดสินใจและการดำเนินงานมีอิสระ มีการปรับตัวของกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ เพื่อความมั่นคง มีการนำผลกำไรจากการดำเนินงานมากระจายผลประโยชน์ให้สมาชิก และกลุ่มมีอำนาจต่อรองกับบุคคลภายนอก นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้รับรางวัล 4 ดาว ของสินค้า OTOP ในปี พ.ศ. 2546 จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่กล่าวมานี้จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกกลุ่มชุมชน คือ กลุ่มอาชีพตัดเย็บที่นอนเด็กบ้านท่าไทร เป็นกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งมาทำการศึกษา

3. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกเจาะจง 2 กลุ่ม คือ

- 3.1 กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน และบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านท่าไทร
- 3.2 สมาชิกกลุ่มชุมชน คือ กลุ่มตัดเย็บที่นอนเด็ก ในชุมชนบ้านท่าไทร หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

4. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ดังนี้

4.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เพื่อศึกษา หาคำความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มชุมชน เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประวัติในการจัดตั้งกลุ่มชุมชน โดยศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- 4.1.1 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- 4.1.2 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา
- 4.1.3 สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 4.1.4 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 11 จังหวัดสงขลา

4.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ดำเนินการดังนี้

4.2.1 การสังเกต (Observation) จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในชุมชนบ้านท่าไทร และกลุ่มชุมชน คือ กลุ่มตัดเย็บที่นอนเด็กบ้านท่าไทร เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และกระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชน

4.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบ ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชน กระบวนการ และปัญหาอุปสรรคในการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้กับผู้รู้ ได้แก่ ผู้อาวุโสประจำชุมชน สมาชิกกลุ่มชุมชน ผู้นำกลุ่ม และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาในชุมชน

4.2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้รู้และผู้อาวุโสประจำชุมชน เพื่อศึกษาประวัติชุมชน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

5.1 เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกเหตุการณ์ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เกี่ยวข้องในขณะที่ทำการศึกษา ซึ่งจะทำได้ข้อมูลที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ

5.2 แบบสัมภาษณ์ผู้รู้ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา และสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติในการจัดตั้งกลุ่ม กระบวนการ การดำเนินงานของกลุ่ม

5.3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้เก็บข้อมูล เกี่ยวกับ กระบวนการ ปัจจัย และปัญหาอุปสรรค ในการดำรงอยู่ของกลุ่มชุมชน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการเอง โดยใช้สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ ประกอบการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ลงในสมุดจดบันทึกและแบบสัมภาษณ์

7. การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว เพื่อความถูกต้องที่แท้จริงของข้อมูลครบถ้วนครอบคลุมตามประเด็นที่จะทำการศึกษาคือจะทำการตรวจสอบข้อมูลดังนี้

7.1 ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ บุคคล เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บในเวลาที่แตกต่างกัน สถานที่ และบุคคลที่ต่างกัน เหมือนกันหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบนี้จะทำไปพร้อม ๆ กับที่เก็บข้อมูลเป็นการตรวจสอบทันทีในสนาม

7.2 ตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะ ๆ เช่น หลังจากได้เขียนบันทึกภาคสนามและอ่านบันทึกแล้วหรือเมื่อออกจากสนามไปแล้วอยู่ในระหว่างการวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายก็ย้อนกลับไปตรวจสอบข้อมูลบางส่วนอีกในกรณีที่ข้อมูลที่ไปแต่เดิมมีลักษณะแปลกไม่สอดคล้องกับข้อมูลอื่น ๆ ในชุดเดียวกันเมื่อแน่ใจว่าข้อมูลนั้นเหมือนกันเชื่อถือได้จึงจะนำไปประมวลเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

8.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม มาจำแนกตามประเด็นที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

8.2 นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และรายงานผลการวิจัย โดยใช้รูปแบบบรรยายเชิงวิเคราะห์ ต่อจากนั้นจึงทำผลสรุปขั้นสุดท้าย

